

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Assertionvm Theologicarvm Sfortiae Pallavicini Sacrae Theologiae Professoris in Collegio Romano Societatis Iesv. Libri Qvinque

Pallavicino, Sforza

Romæ, 1649

Cap. 6. De præcipuo actu iustitiæ commutatiuæ, hoc est de commutatione, & de præcipuo instrumento commutationis, hoc est de pecunia vbi latè de materia valore, & vtilitate pecuniæ, de humano ...

urn:nbn:de:hbz:466:1-39069

CAP. V. T. VI.

De præcipuo actu iustitiæ commutatiuæ, hoc est de commutatione, & de præcipuo instrumento commutationis, hoc est de pecunia ubi latè de materia valore, & utilitate pecunie, de humano commercio: & de malitia Auaritiæ.

52 **P**RÆCIPUUS ACTUS, circa quem versatur Iustitia commutatiua est commutatio. Hęc vt notat Aristoteles, ortū habuit ex eo, quod vnusquisque aliquibus bonis abundat, alijs indiget; ideòque per commutationem dat superflua, & minus utilia sibi, accipit utiliora, & magis necessaria.

cessaria . Ità pistori superfluūt panes, defunt calcei ; futori superfluunt calcei, defunt panes; commutant ergò panes cum calceis . Sed ista immediata commutatio erat incommoda, dùm quod superabundabat erat tale, vt simul excederet pretio, id, quod deerat, simul per diuisionem amitteret, vel saltē minueret suam æstimabilitatē.

Quomodo enim qui haberet gemmam pretiosissimam, cōmutaret illam cum calceis? si dando totam gemmam, commutatio non foret æqualis; si partem, eò ipsò gemma per diuisionem minuet valorem. Ideò fuit inducta pecunia, tanquam mensura communis cōmutationum; & tanquam fideiussor propter indigentiam, vt
ait

ait Aristoteles: reddit enim homines securos ab indigentia, cum possint pecunia comparare omnia, quibus indigent.

53 Pecunia, præter prædictam divisibilitatem in ^{partes} particulas, ante & post divisionem, debet etiam habere quasdam alias condiciones. Ac primo debet esse ex materia reperibili apud omnes nationes inter quas intercedit commune commercium, alioquin nationes illa materia carentes carerent pecunia, & commercij facilitate, ac commodis. Debet secundo esse ex materia difficilè corruptibili, alioquin repente quis per corruptionem suæ pecuniæ ex ditissimus evaderet pauperrimus, quod periculum valde minueret pecuniæ æstimabilitatem. Debet tertio esse difficilè esse transferibilis, cum vni

ex:

ex præcipuis pecuniæ cōmodi-
tatibus in hac facili transferibi-
litate cōsistat. Quantū enim in-
cōmodi esset si iter faciens de-
beret secū ferre necessaria ad vi-
tā? & tamen ea omnia in parua
pecunię summa defert. Debet
quarto eius materia neque esse
rarissima, neq. frequentissima;
si enim esset rarissima, nō sup-
peteret omnibus gētibus, si fre-
quentissima, esset vilis, adeoq;
ad permutationem rei magni
valoris requireretur in magna
copia, quod redderet illam dif-
ficilè transferibilem. Debet vl-
timò habere aliquam æstima-
bilitatem intrinsecam præscin-
dendo à lege, & arbitrio: tum
quia non possent alioquin in
hac materia conuenire omnes
nationes subditæ Principibus
diuer-

diuersis; tum quia totam suam
æstimabilitatem haberet à se-
gno Principis; adeòque Prin-
ceps haberet diuitias syncathe-
gorematicè infinitas. Eatenu-
enim Princeps habet diuitias
pecuniamque finitam, quate-
nus aurum & argentem qui
sunt materia pecuniæ sūt qui-
rarū, ità vt non possit Princeps
habere tantum auri, quantum
vult. Sed si materia monetæ
esset nullius pretij posset ha-
bere materiæ quantum vellet
et, eamque signare. Ergo posset
habere tantum pecuniæ, quan-
tum vellet in infinitum. Ne-
solum haberet diuitias infini-
tas, sed posset imponere, sub-
tis vectigalia syncathegorema-
tice infinitas. Signando enim
nouam monetam, posset red-
dere

dere minus raram adeoque
minus pretiosam pecuniâ sub-
ditorū, ac proinde subditi pau-
perascerent, Princeps ditescer-
ret quantum vellet; Non expe-
dit autem reipub. tanta princi-
pis potestas minuendi per si-
gnationem nouæ monetæ di-
uitias subditorum habentium
suas facultates in pecunijs .

54. Hæ conditiones in
nulla alia re magis concurrūt,
quam in metallis, ac præcipuè
in auro, argento, & ære; Ideò-
que gētes ferè omnes cōsenfe-
rūt in ijs statuēdis pro materia
pecuniæ. Fuit verò utile vt que-
dam huius materiæ particulæ
signarētur signo publico, quod
esset testimonium & puritatis
metalli, & ponderis, vt ità libe-
rarentur homines à molestia
pon-

ponderandi, & examinandi puritatem metalli. Fuit etiam uti-
le ut sæuissimè punirentur qui
simularent huiusmodi signū
cum talis simulatio & habeat
illicium magnæ utilitatis, ac
facilitatis, & vergat in maxi-
mum commercij, ac publica
fidei, & securitatis damnum.

55 Regula enim iustæ
gis punitivæ est ut poena ha-
beat proportionem non tam
cum malo quod attulit culpa
quam cū malo, quod oriretur
nisi homines arcerentur per
morem tantæ poenæ à tali cul-
pa. Ideo in aliquo casu, & in
quibusdam Rebus publicis po-
leges iustas, & laudabiles puni-
tur grauius magnum furtum sit
quam graue vulnus; licèt enim At
hoc secundum sit perniciosius stat.

non.

non tamen habet nec tantum
facilitatis, nec tantum illicij,
ac proinde non requirit tantum
terroris hæc inuitamenta com-
pensantis ne crebro commit-
tatur.

56 Ex prædicta doctrina
desumitur etiam ratio cur in
quibusdam delictis magnum
illicium minuit poenam, vt in
ijs, quæ fiunt ex ira, vel ex amo-
re; in alijs auget vt diximus de
furto, & adulatione monete.
Disparitas est, quoniam illicium
proueniens ex ijs, quæ sunt bo-
na in genere medij, cuiusmodi
est pecunia, & similia, non ita
excæcat mentem, vt commi-
natio magnæ poenæ futuræ non
sit plenè utilis ad retrahendū.
At verò illicium magnæ volup-
tatis præsentis & promissæ ab
ijs

ijs

ijs bonis quæ placent in ratio-
ne finis, ita perturbat cognitio-
nem, & minuit libertatem, ut
comminatio maximæ poenæ
sed futuræ, & incertæ, non mul-
tum prodesset ad cohibendum.
Pœna verò cum sit per se ma-
la, quanrò grauior, tantò dete-
rior est nisi crescat utilitas ei-
us quam habet comminatio
ad repellendum à delicto. Ideo
eiusmodi criminibus moderata
solum poena constitui de-
bet.

57 Solius monetæ proprii
vsus est commutatio, ut sapien-
ter aduertit Aristoteles, ideoque
diuitiæ non consistunt formaliter,
& vltimò in moneta. Mutata
enim estimatione monetæ
locuples nummis euadere
pauperrimus, & pateretur p-

nu-

nuriam alimenti, vt de Mida
est in fabulis. Licet verò soli
fines, non verò media expeti
soleant in infinitū, tamen pe-
cuniæ, quamuis sint pura me-
dia, expetuntur in infinitum,
quia nunquam tot habentur,
quot sufficiant ad finem ad
quem sunt media, qui finis tã-
dem hic est, vt alij faciãt quod
nos volumus.

58 Ad hoc vt moneta in
emptionibus, & venditionibus
iustè permuteur, debet esse
æqualis valoris, ac res, cum
qua permutatur. Prima regula
talis valoris non est consuetu-
do vel æstimatio humana, cum
hæ debeãt habere aliquod fun-
damentum præcedens ad hoc
vt sint rationabiles. Neque
potest esse bona regula, quòd
tanti

tanti æstimetur tota moneta,
 quæ est in mundo, vel regno,
 quanti omnia bona vendibi-
 lia quæ sunt in mundo, vel re-
 gno. Quis enim pecuniam
 quæ est Romæ & in agro ro-
 mano, æstimet tãti quanti om-
 nia prædia, ædificia, Jurisdictio-
 nes, fructus, superllectiles, &
 cetera bona, quæ sunt in Vrbe
 vel agro romano? Neque
 est regula esse illa æstimabi-
 litas intrinseca, quam habet me-
 tallum præscindendo à num-
 mate, & quam habuit ante
 institutionem monetæ: Cum
 enim videamus, quod si aurum
 & argentum cudatur, moneta
 imminuit suum valorem ex
 abundantia, & tamen remaneat
 eadem æstimabilitas intrin-
 seca metallorum, dicendum e-

valorem monetæ diuersum esse à metalli intrinseca æstimatione.

59 Probabilius ergo censemus, tanti æstimandam esse pecuniam, in mundo, vel Regno, quanti omnes merces totius mundi, vel regni. Nominè porrò merciū intelligimus bona mobilia, quæ homines ratione superfluitatis habent parata ad vendendum; tanti ergo valet tota pecunia, quanti hæc omnia bona, tanti medietas pecuniæ, quanti medietas horū bonorum, & sic proportionaliter procedendo. Ratio verò est, primò quia non potest poni alia mensura.

60 Nam præter alios modos dicendi supra reiectos, si dicas mensuram esse omnia bona

bona non qualiacumque sed parata ad vendendum absolute etiam comprehensis immobilibus & laboribus operariorum & similibus, contra est manifesta experientia, quæ ostendit hæc bona multò pluris æstimari, quam pecuniã realiter existentem in qualibet regione. Si verò dicas mensuram esse aliquod additamentum factum à lege valori intrinseco metallorum, cõtra est; tum quia hoc ipsum refellitur ex ratione supra adducta, cur solus valor intrinsecus metallorum nõ sit mensura valoris monetæ: Tum quia non poterit assignari cum aliquo fundamento quanta nõ fuerit additio valoris facta per leges, æstimabilitati intrinsecæ monetarum; neque appareat quo-

quomodo omnes respublicæ sine cōmuni cōsultatione, & cō-
uentione cōcurrerint ab initio
in additionem æqualē; Et tamē
valor monetæ apud omnes
resp; inter quas est comerciū,
est idem, aut ferè idem præcisa
inæqualitate proueniēte ex inē-
qualitate raritatis. Nostra ergo
regula valoris intrinseci monetę
videtur omniū probabilissima.

61 Accedit alia ratio, ni-
mirum quia cōmutationes pri-
mò & per se non sunt institutæ
nisi in bonis mobilibus, quę vni
abundant, alteri desunt; demū
quia qui abūdant mercibus
vendibilibus volunt illas con-
mutare cū pecunia, & qui abū-
dant pecunia volunt emere
merces: adeoque pecunia, &
merces vendibiles debent esse

E æqua-

æqualis, vel penè æ qualis valoris. Hinc est vt cum merces abundāt, & pecunia deficit, crescat valor pecuniæ, decrescat valor mercium; cum contra abundat pecunia, defunt merces, crescat valor mercium, decrescat valor pecuniæ, & pauca merces cominutentur cum magna pecunia.

62 At verò bona stabilia numquam venduntur tanquam superflua possessori, sed tantum venduntur propter maiorem necessitatem quam ipse habet de aliquibus mercibus. Et ideo sola superabundantia mercium est prima mensura valoris in moneta.

63 Statuta porrò prima mensura valoris pecuniæ in ordine ad merces, facilè est sta-

tuc-

tuere valorem in ordine ad bona stabilia, & alia. Hæc enim omnia comparabilia sunt cum mercibus. E. g. tantum prædiū vel tantus, aut talis labor potest habere tantam æstimabilitatem, quantam habet tantū frumentum. Ergo eo ipso habebit tantam æstimabilitatem, quantā habet pecunia respondens illi frumento, quæ censi proinde debet pretium æquale illi prædio, aut labori, &c.

64. Valor pecunię duplex est, intrinsecus & extrinsecus. Intrinsecus consistit in hoc, quod nūmus aureus e. g. cōtineat aurū tāte perfectionis, & tanti pōderis; extrinsecus in hoc, quod nūmus aureus cōmutetur cū tredecim, vel cum quindecim argenteis. Et quia mensura in

quibuscunque rebus est quid
minimum, vt sapienter docet
Aristoteles; inter pecunias ve
rò vsuales minima in magni
commercijs est argentea, ide
moneta aurea mensuratur p
argenteam, & cum nummu
aureus valet pluribus argēteis
quam antea, dicitur aurum
creuisse in valore. Valor extrin
secus monetæ habet pro sua
mensura fundamentali mon
tas ipsas consideratas non in
ratione monetæ, sed mercis
quidem pro mensura æquali
qualitate arithmetica; id
nim reiecimus; supra sed æqu
litate geometrica; ideò enim
aurum e.g. valet decuplò plus
quam argentum, quia est de
cuplò æstimabilius argento
ratione mercis propter suam
pul-

pulchritudinem, & raritatem.

65 Si crescat valor extrinsecus monetæ, nō tenetur mutuarius reddere monetam eiusdem speciei æqualem acceptæ, sed tantundem ex alia specie, quantum ipsi monetæ mutuatæ correspondebat tempore mutui, dummodò mutuum sit factum tanquam de moneta, non tanquam de merce. Si e.g. Titius, det mutuos Sempronio centum nummos aureos, cum aurei valent tredecim argenteis, ac tempore mutui reddendi aureus valeat quindecim argenteis, non debet Sempronius restituere centum aureos, sed tantum pecuniæ, vel aureæ, vel argentæ, quantum æquivalerat tempore mutui, centum aureis. Cum enim contractus

E 3 pos

possit fieri utroque pacto, ut
scilicet debeat restitui tantun-
dem monetæ secundum valo-
rem intrinsecum, vel tantundem
secundum extrinsecum; constat
à posteriori cōtractus fieri hoc
secundò modo, cum in scriptu-
ris non soleat explicari an mu-
tuum factum sit in moneta
aurea, vel argentea; quod de-
beret explicari, si mutuans ve-
let obligare mutuatarium ad
reddendum tantundem aurum
vel argenti secundum valorem
intrinsecum. Quod confirma-
tur; quia cum moneta argen-
tea, ut potè minima, sit mensu-
ra, tantum mutuans dedisse
censendus est, quantum corre-
spondet tantæ monetæ argen-
teæ, ac proinde tantundem esse
restituendum. Quod dictum
est.

est de mutuo, valet etiam in censibus, & similibus contractibus. Cum verò mutuum datur aurum in ratione mercis, non in ratione monetæ, tum alia est ratio, vt patet, debet enim mutuatarius reddere tantundem auri in ratione mercis, atque adeò secundùm valorem intrinsecum.

66 Et quidem in dubio potius censetur mutuum factum cum optione disiunctiua. fauorabili mutuatarijs, quam mutuuantibus. Cum enim mutuū sit essentialiter beneficiū mutuantis in mutuatarium, vt infra constabit nō est absurdum, si contineat aliquam paruum inæqualitatem fauore mutuatarij; sicut esset absurdum oppositum.

E 4

Dam.

67 Damnum, quod infer-
tur ab auaritia, prout distin-
guitur ab omnibus alijs vitijs
(auaritia enim potest impellere
ad crimina opposita tum iusti-
tiæ, tum etiam castitati, cæte-
risq. virtutibus, sed de hoc de-
trimento non loquimur in præ-
sencia) toti generi humano, est
priuare illud metallis in ratio-
ne mercis, non in ratione pe-
cuniæ. Ex eo enim, quod auari
abscondant pecuniam suam,
tota hominum vniuersitas ni-
hil aliud patitur, immo potius
lucratur. Pecunia enim quæ re-
manet, vt potè rarior, est præ-
tiosior, atque adeò singuli, qui
possident pecuniam, possident
aliquid pretiosius. Priuat verò
auarus vniuersitatem hominū
auro, & argento in ratione

mer-

mercis, auferens illam voluptatem, quam naturæ beneficio possent homines ex auro, argentoque percipere. Auarus tamen patriæ, & amicis, quibus pecuniam non communicat, damnum infert in ratione pecuniæ. Quod si moneta esset ex huiusmodi materia, cuius æstimatio penderet tantum à lege, vt apud Spartanos, apud quos erat pecunia coriacea, tum auarus nil noceret hominum vniuersitati, sed solum amicis; & Patriæ.

68. Inuentio noui Orbis, in quo reperte sunt tot auri, argenteique fodinæ, nihil opulenta uit genus humanū in ratione monetæ. Imò implicat moraliter loquendo, in ratione monetæ humanum genus vnquam di-

E s tescere.

tescere, vel pauperascere; sed
hec diuersitas solum inueniri
potest in vna regione respectu
alterius regionis, & in vno ho-
mine respectu alterius homi-
nis. Similiter nihil ditescere
genus humanum, si per artem
chemicam inueniretur ratio con-
ficiendi aurum; quæ inuentio
esset valde noxia humano co-
mercio, vt potè quæ auferret
auro, & argento pretium rati-
tatis, redderet ista metalla a
pecuniæ formationem inutilia
quæ pecunia vix posset in alia
materia constitui. Ratio verò
cur nunquam genus humanum
ditescat in ratione monetæ, est
quia quantum crescit copia
monetæ, tantum decrescit eius
valor, qui debet esse æqualis
cunctis mercibus superfluis pos-
sessoribus.

seffori, & necessarijs vel utilibus
cuiuspiam alteri, vt explicatum
est. Porrò ex tanta copia auri,
& argenti ab Indicis regionibus
aduecti, non est proportionaliter
imminutum pretium
monetarum ex ea potissimum
ratione, quia maxima auri ar-
gentique pars consumitur
in vasis aureis,
alijsque orna-
mentis au-
ro argentoque
illumina-
tis.

